

Innspill til Stortingets Utenriks- og forsvarskomiteé på Meld. St. 35 (2014–2015) Sammen om jobben — Næringsutvikling innenfor utviklingssamarbeidet

Tilråding fra Utenriksdepartementet 19. juni 2015, godkjent i statsråd samme dag. (Regjeringen Solberg)

Bakgrunnen for etableringen av Initiativ for etisk handel (IEH) i år 2000, var at fagbevegelsen, de frivillige organisasjonene og media i stadig større grad avslørte at norske selskaper bidro til brudd på grunnleggende menneskerettigheter. Samtidig ga fler og fler bedrifter uttrykk for at de trengte praktisk hjelp til å håndtere denne, for mange, nye problemstillingen. Målet ble å lage et praktisk ressurscenter, eiet av disse ulike aktørene sammen. Bak sto en erkjennelse av at disse komplekse problemstillingene krever samarbeid mellom flere parter. IEH ble derfor startet av en arbeidsgiverorganisasjon (Virke), fagbevegelse (LO), sivil sektor (Kirkens Nødhjelp) og næringsliv (Coop Norge). Siden den gang har vi jobbet med flere hundre norske virksomheter. Se våre medlemmer [her](#). IEH og IEHs virksomheter har i 15 år jobbet for å fremme ansvarlige leverandørkjeder slik at internasjonal handel bidrar til å ivareta menneske- og arbeidstakerrettigheter, bærekraftig utvikling og forsvarlig miljøhåndtering. Derfor er IEHs hovedinnspill at:

Myndighetene, i all sin politikk, sørger for at internasjonal handel bidrar til å ivareta menneske- og arbeidstakerrettigheter, bærekraftig utvikling og forsvarlig miljøhåndtering.

Næringsutvikling er ikke ensbetydende med god utvikling

Regjeringen stadfester i meldingen at målet med utviklingspolitikken er å bidra til økt demokratisering, realisering av menneskerettigheter og fattigdomsreduksjon. Dette skal regjeringen realisere blant annet gjennom mer støtte til næringsliv, både hjemme og ute. IEH er enige i denne tilnærmingen. Vi ser at der næringsliv skjer med stort fokus på etikk og samfunnsansvar, der legges forholdene til rette for demokratisering, av realisering av rettigheter og ikke minst for å løfte mennesker ut av fattigdom. Men vi ser også eksempler på at dette ikke skjer. Næringsutvikling er ikke ensbetydende med fattigdomsbekjempelse og god utvikling. Næringsutvikling må skje bærekraftig og ansvarlig.

I kapittel 5.6 skriver regjeringen om ansvarlig næringsutvikling. Det skrives det godt om hvilke retningslinjer de ønsker at næringsliv skal følge, både hjemme og ute. IEHs prosjekt om sosial dialog trekkes frem som eksempel (s. 82). Men i listen over tiltak skriver regjeringene at de ønsker å bidra til gode rammevilkår for ivaretagelse av menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, miljø og anti-korrupsjon (alle en del av IEHs retningslinjer for etisk handel, CoC) gjennom å *vektlegge dette i dialog og samarbeid med alle aktører*.

I IEHs spørsmål er: *Hvorfor er ikke dette en forutsetning for samarbeid med norske myndigheter? Det bør være et krav at norske næringslivsaktører gjør aktsomhetsvurderinger på menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter for å samarbeide med – eller få støtte av – norske myndigheter.*

Styrke veiledning og råd til næringslivet – eller kutt?

IEH erfarer at de aktørene i næringslivet som faktisk tar ansvar, ikke får den nødvendig støtte og drahjelp fra norske myndigheter. På lanseringsseminaret for stortingsmeldingen hos NORAD ble denne stemmen representert ved IEH medlemmet Mester Grønn, som etterlyste mer konkrete tiltak og støtte. Hos IEH har flere av bedriftene tatt til orde for det samme, blant annet på et seminar vi holdt med UD og med OECDs kontaktpunkt i Norge, om den norske handlingsplanen for næringsliv og menneskerettigheter.

Regjeringen ønsker å styrke veiledning og rådgivning til næringslivet. Det står i direkte motstrid til at post 70 – Næringsutvikling, kapittel 160 er halvert i statsbudsjettet. Dette kan gå hardt utover arbeidet med ansvarlig næringsliv, både når det gjelder forskning på feltet, og rådgivning til næringslivet. I IEH har støtten over denne posten vært avgjørende. Dersom Storting og regjering ønsker at det skal være et alternativ til private konsulentselskap som skal gi veiledning og råd til næringslivet, så er det kritikkverdigg dersom man

ikke benytter seg av og støtter det eneste flerpartsinitiativet i Norge. IEH er startet av næringslivet selv, og der arbeider de *sammen* med fagbevegelse, sivilt samfunn og arbeidsgiverorganisasjonene for å løse de utfordringene som denne stortingsmeldingen nettopp tar opp. Disse bedriftene trenger støtte og flere bedrifter trenger liknende rådgivning.

Norfund

Norfund mottar en betydelig del av norsk bistand til næringsutvikling. Norfund får lite oppmerksomhet i stortingsmeldingen men trekkes frem som et av Norges våre viktigste virkemidler for å bidra til å bekjempe fattigdom. Evalueringen av Norfund fra januar i år satt imidlertid spørsmålstegn med utviklingseffekten. Vi støtter derfor kravene fra sivilt samfunn om å tydelig analysere utviklingseffekt av Norfunds investeringer.

Vi foreslår derfor at Utenriks- og forsvarskomiteen ber regjeringen om å:

- **Styrke og støtte** de ikke-kommersielle initiativene som finnes i Norge i dag, som jobber med næringsutvikling som fører til god utvikling.
- **Kreve** grundige aktsomhetsvurderinger av selskapene, basert på FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter når selskap søker om støtte. Denne skal legges til grunn for tildeling og inngå i grunnlaget for årlig resultatrapportering. Det vil få konsekvenser for selskapene dersom målene ikke nås.
- **Følge UNGP prinsipp 3:** Regjeringen bør etterse at lovverk som regulerer selskapers drift bidrar til å fremme selskapers respekt for menneskerettighetene i tråd med UN GPs. Dette er særlig relevant for selskapsretten, herunder aksjelovene og regnskapsloven. Vi er innforstått med at denne stortingsmeldingen ikke vil medføre noen lovendring. Vi mener imidlertid at visse lovendringer er nødvendig for å få på plass et samstemt rammeverk som vil bidra til å fremme selskapers respekt for menneskerettigheter. Da trengs det endringer i aksjeloven (respekt for grunnleggende menneskerettigheter må inngå som en obligatorisk del av alle bedrifters vedtekter. Redefinering av formålsparagrafen i aksjeloven og allmennaksjeloven for å tydeliggjøre at selskaper har et ansvar overfor samfunnet de operer i til å drive bærekraftig). Og det bør komme endringer i regnskapsloven (rapporteringskravene i § 3-3 c bør revideres for å være i tråd med UNGPs. Dette innebærer som et minimum at "hensyn til menneskerettigheter" byttes ut med "respekt for menneskerettigheter", og at rapporteringskravet omfatter rapportering om selskapets aktsomhetsvurderinger. Dette vil være i tråd med det nye EU-direktivet på ikke-finansiell rapportering.¹ Rapporteringsplikten under Regnskapslovens § 3-3 c bør utvides til å omfatte større selskap som ikke er allmennaksjeselskap eller børsnotert.)

Oslo, 07.12.2015

Per N. Bondevik
Daglig leder

Karoline Bakka Hjertø
Seniorrådgiver
Tlf 99227303

¹ Innledende bestemmelser pkt 6, EU directive for the disclosure of non-financial and diversity information by certain large companies, PE-CONS 47/14